

Inhoudsopgave

6	Inleiding
14	Hoofdstuk 1: Politieke ruimte voor Nederlanders in het buitenland
16	Frankrijk
19	Italië
22	Kroatië
25	Portugal
28	Zwitserland
33	Deelconclusies (I)
34	Hoofdstuk 2: Economische (meer)waarde van Nederlanders in het buitenland voor Nederland zelf
35	Indicatoren 1 en 2: bevolkingsaantallen en verkiezingsregistratie
39	Indicator 3: emigratie
40	Indicatoren 4 en 5: handel en toerisme
45	Deelconclusies (II)
47	Conclusies en aanbevelingen
51	Dankwoord
53	Annex I: Economische (meer)waarde als begrip en verantwoording bronnenonderzoek hoofdstuk 2
57	Annex II: Landeselectie en belangrijkste handelsgegevens per land
65	Over de auteur

Inleiding

Nederlanders in het buitenland moeten meer politieke ruimte krijgen in de Nederlandse democratie.

Dit is een stelling die uiteraard niet uit de lucht komt vallen, maar het resultaat is van een organisch verlopen proces, dat twee jaar geleden begon.

In 2010 kwam er een landelijke discussie rond dubbele nationaliteit op gang, nadat het toenmalige kabinet getracht had deze voor Nederlanders wereldwijd via een wetsvoorstel zo veel mogelijk in te perken. Een publieke online petitie in combinatie met een politieke lobby achter de schermen resulteerde in het intrekken van het bekritiseerde wetsvoorstel.¹ Wellicht nog belangrijker was het dat zowel Nederlanders als oud-Nederlanders die tegen hun wil de Nederlandse nationaliteit waren kwijtgeraakt, zich in het buitenland voor het eerst via internet konden organiseren én tijdelijk gespreksonderwerp in politiek Den Haag werden. Eenzelfde soort gebeurtenis voltrok zich eerder dit jaar, toen de subsidie voor het Nederlands onderwijs in het buitenland volledig ingetrokken dreigde te worden. Alhoewel grote bezuinigingen onontkoombaar bleken, had ook hier een vergelijkbare tactiek een dempend effect op de oorspronkelijke kabinetsplannen.²

Emigratie is van alle tijden en van Nederlanders in het bijzonder. Emigratiegolven van Nederlanders gaan terug tot de negentiende eeuw en de jaren vijftig van de vorige eeuw. Ook recentelijk (sinds 2002, ondanks een kleine dip in 2008 en 2009) is er opnieuw sprake van een

1 Zie <http://nederlandersoverzee.petities.nl/> voor de petitie en www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2012/11/27/kamerbrief-met-een-overzicht-van-wetsvoorstellen-die-zullen-woorden-ingetrokken/kamerbrief-met-een-overzicht-van-wetsvoorstellen-die-zullen-woorden-ingetrokken.pdf voor de brief waarin de regering de intrekking van het wetsvoorstel aankondigt. De organisatie van de petitie lag in handen van de beweging 'NederlanderBlijven' (www.NederlanderBlijven.com).

2 <http://nederlandsonderwijsinbuitenland.petities.nl/>.

emigratiehousse, bestaande uit inmiddels ruim 100.000 emigranten per jaar, met de bijzondere kanttekening dat er, in tegenstelling tot bij eerdere emigratiegolven, ditmaal geen bewust overheidsbeleid achter zit.³ In tegenstelling tot andere West-Europese landen was Nederland tot voor kort zelfs tijdelijk weer een netto emigratieland – pas sinds 2007 komen er weer meer immigranten binnen dan dat er emigranten het land verlaten.⁴ Niettemin is het huidige emigratiecijfer alweer hoger dan de emigratiepiek van 2006. Belangrijk om op te merken is dat ‘emigranten’ uit Nederland niet automatisch vereenzelvigd mogen worden met enkel personen met een Nederlandse nationaliteit, net zo min als ‘immigranten’ die Nederland binnenkomen automatisch gelijkstaan aan personen die *geen* Nederlandse nationaliteit hebben. Het door het CBS gehanteerde onderscheid ‘allochtoon’ en ‘autochtoon’ is vaak verwarrend: allochtonen kunnen wel degelijk (enkel) de Nederlandse nationaliteit hebben.⁵ De (inmiddels verouderde) schattingen van het aantal Nederlanders in het buitenland variëren van 700.000 tot meer dan een miljoen.⁶ Hiervan zijn er naar schatting 500.000 kiesgerechtigd.⁷

-
- 3 *Weg uit Nederland, Emigratie aan het begin van de 21e eeuw*, Harry van Dalen en Kène Henkens, 2008. Zie ook <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/publicaties/artikelen/archief/2012/2012-3547-wm.htm> en <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=37296NED&D1=63-64&D2=a&HDR=T&STB=G1&VW=T> voor CBS-statistieken inzake recente immigratie en emigratie.
- 4 Voor een goede discussie over wat men precies onder ‘emigranten’ moet verstaan, zie <http://www.flipvandyke.nl/2013/02/loopt-nederland-leeg-record-emigratie/>. Het is evident dat men niet geboren en getogen in Nederland hoeft te zijn om een band met Nederland te hebben en te houden na het verlaten van Nederland.
- 5 <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/allochtonen/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=37>. Vaak wordt overigens het onderscheid tussen ‘westerse’ en ‘niet-westerse’ allochtonen gebezigd. In 2009 waren er 112.000 emigranten, van wie 54.000 met de Nederlandse nationaliteit, terwijl een kwart van deze 112.000 personen volgens de definitie autochtoon was. Daarnaast waren er in 2009 ongeveer 146.000 immigranten, van wie de meerderheid (64 procent) westers was en 19 procent Nederlands. Zie ook <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=37946NED&D1=0-1.3&D2=0&D3=0&D4=0&D5=1-2&D6=28-40&HDR=G1,G2,G3,T,G4&STB=G5&VW=T> en <http://www.flipvandyke.nl/2011/11/hoezit-t-nu-echt-met-de-immigratie/>.
- 6 Zie <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/publicaties/artikelen/archief/2005/2005-1659-wm.htm>, alsmede het ACVZ-rapport *Meervoudige nationaliteit in Europees perspectief*, 2008 (<http://www.acvz.org/publicaties/VS-ACVZ-NR19-2008.pdf>). Deze cijfers van het CBS (op basis van OESO-gegevens) dateren van 2001: daarmee ontbreken dus juist de cijfers van de recente emigratiehousse. Aangezien er geen registratieplicht is voor emigrerende Nederlanders, weet de overheid niet hoeveel Nederlanders er in het buitenland wonen: enkel schattingen (bijvoorbeeld op basis van het aantal uitgegeven paspoorten aan Nederlanders in het buitenland) zijn voorhanden. Een belangrijke noot is dat “veel emigratiebewegingen niet op de radar van beleid en wetenschap verschijnen. Veel

Dit manifest stoelt op twee ontwikkelingen, die mijns inziens op een actieve manier met elkaar moeten worden verbonden.

Nieuwe emigratie

De eerste ontwikkeling gaat over de 'evoluerende' Nederlanders in het buitenland: de nieuwe emigrant. Welke Nederlanders vertrekken in de 21ste eeuw, waarom vertrekken ze, waar gaan ze heen, en keren ze nog terug? Volgens Van Dalen en Henkens hebben met name "*alleenstaanden, mannen, jongeren beneden de dertig, zelfstandig ondernemers en personen in de bovenste regionen van het inkomensgebouw (...) een grotere kans de emigratiestap te zetten. (...) De meeste emigranten (70 procent) vertrekken naar een Europees land. (...) Vooral de kwaliteit van de publieke ruimte (natuur, stilte, ruimte, en de druk die van de hoge bevolkingsdichtheid uitgaat) en het bestaan van bepaalde maatschappelijke problemen (vervuiling, criminaliteit, multiculturele samenleving) vormen een sterke stimulans om te emigreren.*"⁸

Ondanks deze 'pushfactoren' is het belangrijk vast te stellen dat "emigratie voor velen niet eeuwig is", aldus Van Dalen en Henkens: "Binnen twee jaar is één op de vijf autochtone Nederlanders weer teruggekeerd naar Nederland; binnen zeven jaar is 45 procent teruggekeerd." Daarmee is een nieuwe ontwikkeling gesignaleerd: waar Nederlanders in de jaren vijftig vanaf de grote boot aan de kade hun geliefden veelal voorgoed vaarwel zwaaiden, zo reizen Nederlanders nu vaker heen en weer naar Nederland, kunnen ze via moderne communicatiemiddelen tussentijds gemakkelijker contact houden met Nederland en is emigratie vaker van kortere duur. Daarmee heeft het woord 'emigratie', naast de oorspronkelijke betekenis, een nieuwe, ruimere invulling gekregen. De band die de hedendaagse

tijdelijke emigranten of personen die in twee landen wonen en daarmee het beste van twee werelden pogen te verenigen worden niet gemeten of indien wel gemeten vaak niet aan deze fenomenen toegeschreven. Het kan om grote aantallen gaan. De verhouding tussen permanente migratie versus werknemers die een deel van het jaar in het buitenland werken ligt in de orde van grootte van 1:1" (Van Dalen en Henkens). Kortom, de gepresenteerde cijfers onthullen hoogstwaarschijnlijk slechts een deel van de realiteit. Zie ook voetnoot 44 (Registratie Niet-Ingezetenen).

7 <http://www.vn.nl/Archief/Buitenland/Artikel-Buitenland/Op-zoek-naar-een-rood-potlood.htm?forum=1063&message=34799&post=true>.

8 Opgemerkt zij dat de reeds bestaande aanwezigheid van Nederlandse emigranten ter plaatse dus geen speciale 'pullfactor' is.